

CARTEA DE PE NOPTIERĂ

SERGHEI DOVLATOV (3 sept. 1941–24 aug. 1990, mama armeană, tatăl evreu) este socotit unul dintre cei mai enigmatici și mai inteligenți scriitori ruși. În Uniunea Sovietică fusese, după propriile mărturisiri, un elev rău, un student rău, un soldat rău și mai ales un cetățean sovietic rău. Dar este un scriitor extraordinar, limpede, direct, cu „efect pe termen lung“. În URSS a fost publicat numai în samizdat. După doi ani și jumătate de studii la Facultatea de Filologie din Leningrad (azi Sankt-Petersburg), e dat afară și luat în armată. Face experiența de paznic de lagăr (1962–1965), care devine subiect într-unul dintre romanele lui, *Zona. Amintirile unui paznic de lagăr* (1982). Și viața de ghid, și aceea de jurnalist se regăsesc în cărțile sale, cele mai multe cu tentă autobiografică. În 1978 emigrează la New York, locuiește cu soția și fiica pe strada 108 și publică, în cei 12 ani pe care-i mai avea de trăit, 12 cărți. Tot aici scoate o gazetă a emigrației ruse. La New York i se naște un fiu, Nick. „Copiii mei vorbesc rusa fără nici un chef. Eu, fără nici un chef, engleza“, spune scriitorul. Dovlatov a devenit azi unul dintre cei mai populari prozatori din Rusia. Răspunsul lui la întrebarea de ce scrie este: „Viața e scurtă. Omul e singur. Cred că toate astea sunt destul de triste pentru a mă determina să scriu.“

SCRIERI: *Nevidimaia kniga* (*Cartea nevăzută*, 1978), *Novii americanets* (*Noul american*, 1980–1982), *Kompromiss* (*Compromisul*, 1981), *Zapovednik* (*Rezervația Pușkin*, 1983), *Nași* (*Ai noștri*, 1983), *Cemodan* (*Geamantanul*, 1986), *Inostranka* (*Străina*, 1986) etc.

MARGARETA ȘIPOȘ este ziaristă și traducătoare din limba rusă. A publicat în revistele *România literară* și *Adevărul literar și artistic* traduceri din scriitori ruși, articole și comentarii de traducere. Pentru „Cartea de pe noptieră“ a mai tradus *Rezervația Pușkin* de Serghei Dovlatov și *Doamnele din Sankt-Petersburg* de Nina Berberova.

Serghei Dovlatov

Compromisul

Traducere din rusă de
MARGARETA ȘIPOȘ

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecție inițiată de Ioana Pârvulescu

Redactor coordonator al colecției: Mona Antohi

Redactor: Alice Ene

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Iuliana Pop

DTP: Emilia Ionașcu, Dan Dulgheru

Tipărit la S.P. „Bucureștii Noi”

Sergei Dovlatov

Kompromiss

Copyright © 1981, Sergei Dovlatov

All rights reserved

© HUMANITAS, 2009, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DOVLATOV, SERGHEI

Compromisul / Sergei Dovlatov; trad.: Margareta

Șipoș. – București: Humanitas, 2009

ISBN 978-973-50-2419-2

I. Șipoș, Margareta (trad.)

821.16-32=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

*N.S. Dovlatovei,
pentru toate chinurile!*

...Am rămas fără slujbă. Mă gândesc dacă n-ar fi bine să mă fac croitor. Am observat că ei, croitorii, sunt mereu bine-dispuși...

M-am întâlnit cu Loghinov de la Televiziune.

— Salut! Ei, ce-i nou?

— Păi îmi caut un serviciu.

— Există un post vacant. La gazeta *Na straje rodine*. Kaşirin îl cheamă, notează-ți.

— Unu' așa, chel?

— Kaşirin e un gazetar cu experiență. Kaşirin omul e cam moale...

— Rahatul, i-am zis, e și el moale.

— Ce, îl cunoști?

— Nu.

— Atunci nu vorbi... Notează-ți numele.

L-am notat.

— De te-ai îmbrăca și tu mai ca lumea. Nevastă-mea zice că, dacă te-ai îmbrăca mai bine...

Apropo, mă sună odată nevastă-sa... Stop! E o altă temă, amplă, tulburătoare. Ne face să alunecăm într-o direcție nedorită...

— Cum câștig ceva, cum mă înțolesc. Îmi cumpăr joben...

Mi-am căutat tăieturile din ziare. Le-am ales pe cele mai bune. Kaşirin nu mi-a plăcut. Chip şters, umor cazon. S-a uitat la mine, apoi a spus:

— Nu sunteţi, bineînţeles, membru de partid.

Am dat din cap vinovat. Cu o simplitate cretină, a adăugat:

— Vreo douăzeci de oameni au spus că vor postul ăsta. Cum stau de vorbă cu ei... cum dispar. Lăsaţi-mi măcar un număr de telefon.

I-am dat numărul de telefon de la curăţătorie, care, întâmplător, îmi rămăsese în minte.

Acasă, mi-am înşirat articolele decupate din ziare. Pe unele le-am citit. Am stat, m-am gândit...

Hârtii îngălbenite. Zece ani de minciuni şi de prefăcătorie. Şi totuşi, dincolo de asta, sunt nişte oameni, dialoguri, sentimente, viaţa... Nu în hârtii, aşa, la orizont...

Anevoios e drumul spre adevăr.

Nu poţi să intri de două ori în apa aceluiaşi râu. Poţi însă să distingi în adâncul ei fundul acoperit de cutii de conserve. Iar în spatele somptuoaselor decoruri de teatru vom vedea zidul de cărămidă, sforile, extingtorul şi maşiniştii cherkeliţi. Asta o ştiu toţi cei care măcar o dată au fost în culise...

Să începem cu o ştire de doi bani...

Primul compromis

(Sovietskaia Estonia, noiembrie, 1973)

CONFERINȚĂ ȘTIINȚIFICĂ. Oameni de știință din opt state au sosit la Tallin pentru cea de-a 7-a Conferință pentru studierea Scandinaviei și Finlandei. Sunt specialiști din URSS, Polonia, Ungaria, RDG, Finlanda, Suedia, Danemarca și RFG. La conferință, lucrările se desfășoară în cadrul a șase secțiuni. Peste 130 de oameni de știință – istorici, arheologi, lingviști – prezintă rapoarte și comunicări. Conferința va continua până pe 16 noiembrie.

Conferința avea loc la Institutul Politehnic. Am trecut pe acolo, am vorbit cu unul, cu altul. În cinci minute știrea era gata. Am predat-o la secretariat. Apare redactorul-șef Turonok, un tip mios, din marțipan. Tipul de canalie sfioasă. De data asta era iritat.

— Ați făcut o grosolană greșeală ideologică.

— ?

— Ați enumerat țările...

— Și nu trebuia?

— Trebuia, era necesar. Problema e cum le-ați enumerat. În ce ordine. Vin întâi Ungaria, RDG, Danemarca –, apoi Polonia, URSS, RFG...

— Normal, după alfabet*.

— Asta e o abordare care ignoră clasele, a gemut Turonok; există o regulă strictă. Țările democratice – în frunte! Apoi, statele neutre. Și, în sfârșit, cele din bloc...

— OK, am zis.

Am transcris informația, am dat-o la secretariat. A doua zi, dădu buzna Turonok:

— Vă bateți joc de mine? O faceți dinadins?

— Ce anume?

— Ce-ați făcut cu țările democratice? La dumneavoastră RDG e după Ungaria. Iarăși e după alfabet?! Uitați cuvântul acesta oportunist! Lucrați la un ziar de partid. Ungaria pe locul trei! Acolo a fost un puci.

— Iar cu Germania a fost un război.

— Fără discuții! Ce mă tot contraziceți?! E o altă Germanie! Nu pricep cine v-a angajat! Miopie politică! Infantilism moral! Vom ridica problema...

Pentru nota mea mi s-au plătit două ruble. Credeam că-mi vor da trei...

Al doilea compromis

(Sovietskaia Estonia, iunie, 1974)

CONCURÂND CU VÂNTUL (Hipodromul din Tallin, la 50 de ani.) Jocheii celebri, idoli ai publicului, sunt, înainte de toate, zootehnicieni cu experiență care lucrează stăruitor și cu răbdare la perfecționarea rasei, dezvoltând în „elevii” lor trăsăturile ereditare cele mai

* Conform alfabetului rusesc (n.t.).

valoroase. În plus, sunt sportivi de calificare înaltă, care, o dată pe săptămână, dau seamă de succesele lor în fața exigentului public din Tallin. În cei cincizeci de ani, sportivii au câștigat multe premii și diplome, iar în 1969 maestrul de călărie Anton Dukalski a câștigat Marele Premiu Unional cu armăsarul Talnik. Se remarcă, printre stelele hipodromului din Tallin, maștri cu experiență – L. Jurghens, E. Ilves, H. Nîmmiste. Promite și tânărul sportiv A. Ivanov.

În cinstea jubileului, la 1 august, pe hipodrom va avea loc un spectacol ecvestru.

Hipodromul din Tallin oferă o priveliște destul de jalnică. O pistă nu tocmai curată, tribune strâmbe, pe jos – peste tot bilete vechi, rupte. O gloată surescitată, gălăgioasă, se foiește de la bară la rampă.

Hipodromul e singurul loc unde se poate cumpăra vin vărsat ieftin.

La casă se găsesc două feluri de bilete – de ordine simplă și expres, de ordinea primilor doi. Dacă ați cumpărat bilete expres, trebuie să ghiciți doi dintre cei mai tari finaliști, în orice ordine. Dacă luați o pereche de bilete, cota va fi mai mică. Și pentru favoriți cota e mică. Pe aceștia pariază tot hipodromul, toți novicii. Bani frumoși se scot de pe urma cailor pricăjiți, care, întâmplător, se trezesc în față. Favoritul nu e greu de ghicit. Mai greu e să ghicești surprizele – țâșnirea vioaie de pe catafalc a vreunui cal amărât. Pe bani buni, jochei de marcă pun frâu favoriților. A rămâne în urmă – e și asta o artă. E chiar mai greu decât să învingi. În față se află caii mediocri. Câștigurile ajung uneori la o sută cincizeci de ruble. E puțin probabil însă ca jocheii buni să vrea să aibă de-a face cu voi.

Clientela lor e solidă. E mai simplu să te înțelegi cu un jocheu de mâna a treia. Acesta n-are voie să participe la pariuri. Acționează prin interpuși. Ia programul curselor de a doua zi și bifează pentru dumneavoastră. Indică cei mai puternici trei cai din fiecare cursă. Iar voi, conform indicațiilor, luați bilete și în contul lui.

M-am hotărât să scriu nota jubiliară despre hipodrom. Am stat de vorbă cu directorul, A. Melder. L-a chemat pe Tolea Ivanov.

— Iată, a zis, un tânăr talent.

Am plecat cu Ivanov la bufet. I-am spus:

— Am niște bani și n-am ce face cu ei, vreo optzeci de ruble. Ce mă sfătuiești?

— În ce sens?

Ivanov m-a privit temător.

— Nu-ți fie frică, i-am zis, nu sunt un provocator, deși sunt jurnalist.

— Păi nu mi-e frică.

— Atunci, care-i problema?

În cele din urmă, s-a dat bătut.

— Dukel (adică Dukalski) pariază prin letonii în tranzit. Aștia-s barosani. Iau toate cursele, le sucesc pe toate fețele. Dar asta la sfârșit, dacă e vorba de sume mari. Primele trei curse pot fi ghicite.

Am scos programul curselor de a doua zi. Tolea a luat un creion.

După cursa a treia, am încasat șazeci de ruble. Pe urmă, sistematic, luam amândoi între treizeci și optzeci. Păcat că nu era decât o cursă pe săptămână.

În vară, Tolea și-a rupt un picior și amândouă claviculele. Nu din cauza cailor. S-a prăvălit, beat, dintr-un taxi.

Cu hipodromul s-a terminat. De câțiva ani,
„concurrentul vântului“ e barman la Mundi.

Al treilea compromis

(*Molodioj Estonii, august, 1974*)

MĂ SIMT CA ACASĂ (*Oaspeții Tallinului*). Alla Meleşko are un chip neobișnuit de atrăgător. Nu că asta ar fi totul în viață. Și totuși, totuși... S-ar putea ca tocmai asta să fie motivul simpatiei constante a celor din jur pentru această fetișcană nostimă, ușor stângace.

Alla nu face parte dintre artiștii de vază sosiți în turneu. Nici nu participă la vreun important simpozion științific. Nici recordurile sportive nu fac parte din biografia ei...

Pe Alla a adus-o în orașul nostru... curiozitatea. Da, da, chiar curiozitatea, acel sentiment care nu-ți dă pace, care-l face pe om să părăsească pe negândite confortul orașului său. L-aș numi sentimentul drumului, chemarea orizontului, veșnicul neastâmpăr al drumuțului...

„În instabilitate e mișcare!“ a scris celebrul teoretician muzical Czerny...

Am decis să-i adresăm Allei câteva întrebări:

— Ce ne poți spune despre Tallin?

— E un oraș minunat, primitiv și riguros. Te frappează prin contrastul armonios dintre vechi și modern. În liniștea și calmul său se simte o forță mândră.

— Cum ai ajuns aici?

— Am auzit multe despre designerii și peisagiștii de aici. În afară de asta, iubesc marea...

— Călătorești singură?